

Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

Jak mawiali starożytni Grecy, „*δεν μπορείς να μπεις στο ίδιο (το ίδιο – το ίδιο) ποτάμι δύο φορές, γιατί ήδη ρέει σε αυτό διαφορετικό – νερό*”¹.

W polskiej literaturze prawa procesowego cywilnego jedynym kompleksowym opracowaniem, które było poświęcone wybranemu zagadnieniu, jest monografia *W. Berutowicza*². Rozważania autora zachowały w znacznej mierze swoją aktualność, lecz w związku z upływem ponad 50 lat od czasu jej wydania konieczne stało się dokonanie analizy instytucji sądowego dochodzenia roszczeń na gruncie aktualnego stanu prawnego wynikającego z gruntownych (inna sprawa, czy zawsze uzasadnionych) zmian dokonanych zarówno w KPC, jak i KC, oraz fluktuujących poglądów judykatury. Aktualny model i cechy sądowego dochodzenia roszczeń można określić poprzez odniesienie się do relacji występujących pomiędzy prawem procesowym a prawem materialnym w dynamicznym aspekcie ich relacji, w płaszczyźnie cywilnej. W związku z tym implikuje to potrzebę ponownego spojrzenia na instytucję sądowego dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych, w tym w kontekście podjęcia próby udzielania odpowiedzi m.in. na pytania, czy rzeczywiście sądowe dochodzenie roszczeń jest obecnie tylko „obiektywną potrzebą ochrony porządku prawnego” oraz czy prawo procesowe cywilne pełni w stosunku do prawa materialnego funkcję usługową³. Wiąże się z tym bezpośrednio zagadnienia dotyczące związku sądowego dochodzenia roszczeń z m.in. wybranym modelem procesu cywilnego, jego przedmiotem, rolą powództwa cywilnego jako bezpośredniego środka wszczęcia procesu cywilnego i jego materialnych oraz procesowych skutków prawnych czy podmiotowego zasięgu i przedmiotowego zakresu skutków dochodzenia roszczeń. Zaprezentowane w monografii *W. Berutowicza* tezy dziś już bowiem nie wystarczają w pełni do wyjaśnienia wielu kluczowych kwestii prawa procesowego i materialnego w nowych realiach pozbawionych określonych założeń „ideologicznych.

Z ustaleniem normy prawnej i z zagadnieniem jej interpretacji wiąże się problem metody pracy, gdyż zwykle metoda przesądza o wynikach. Określenie przedmiotu, celu i środków badań jest zależne od przyjęcia określonych założeń ogólnych, co pozwala na postawienie zagadnienia. Metoda językowa (dogmatyczna)⁴, polegająca na próbie wy-

¹ Nie można wejść dwa razy do tej samej (takiej samej – *το ίδιο*) rzeki, bo już płynie w niej inna woda – *Heraklit z Efezu*, O naturze, cz. I, O wszechświecie, B 91 DK, cyt. za: Heraklitus, s. 101.

² *W. Berutowicz*, Znaczenie prawne.

³ *Ibidem*, s. 185.

⁴ Wykładnia językowa jest podstawowym typem wykładni prawa, wobec której wykładnia funkcjonalna i systemowa mają cechę subsydiarną. Jak stwierdzono w uzasadnieniu wyr. SN z 12.6.2015 r., II CSK 518/14, niepubl., „Należy przypomnieć, że na czoło wysuwa się powszechnie akceptowana w orzecznictwie i w piśmiennictwie zasada pierwszeństwa wykładni językowej i subsydiarności wy-

prowadzenia ogólnych terminów na podstawie indukcji⁵ z obowiązujących norm prawnych, będzie adekwatna dla określenia przedmiotu badań. Klarowne pojęcia prawne są niezbędne dla naukowego zrozumienia omawianego zagadnienia, choć zapewne nie pozwolą na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków dla dania odpowiedzi na wszystkie sporne instytucje i terminy odnoszące się do sądowego dochodzenia roszczeń. Metodę językową będą wspierać elementy metody prawnoporównawczej⁶, historycznoprawnej⁷ oraz analiza orzecznictwa TK, SN i sądów powszechnych.

W opracowaniu uwzględniono stan prawny na 25.3.2024 r.

kładni systemowej i funkcjonalnej. Metoda językowa dopuszcza odstępstwa od jej zastosowania wtedy, gdy prowadzi ona do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji. Nie ma w szczególności konieczności potrzeby sięgania po argumenty celowościowe wtedy, gdy już po zastosowaniu reguł znaczeniowych albo metody językowej i dyrektyw systemowych uda się osiągnąć właściwy wynik wykładni, tj. ustalić pozbawione cech niedorzeczności znaczenie interpretowanej normy [uchw. SN(7) z 1.3.2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, Nr 7–8, poz. 95 i wyr. SN z 8.5.1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 7]. Innymi słowy odstępstwo od sensu brzmienia przepisu mogą uzasadniać tylko wyjątkowo szczególnie istotne i doniosłe racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne (uzasadnienie uchw. pełnego składu Izby Cywilnej SN z 14.10.2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005, Nr 3, poz. 42 i uchw. SN z 20.7.2005 r., I KZP 18/05, OSNKW 2005, Nr 9, poz. 74)”.⁵

⁵ Indukcja (łac. *inductio* – wprowadzenie) – typ rozumowania redukcyjnego, które polega na wyciąganiu reguły, przez spojrzenie na pewną, określoną liczbę przypadków. Jest ona określana jako wnioskowanie od szczegółu do ogółu, tj. wnioskowanie o prawdziwości racji (wniosków w szerokim znaczeniu tego słowa) z prawdziwości następstw (przesłanek w szerokim znaczeniu tego słowa); *J.M. Bocheński, Współczesne metody myślenia*, s. 103.

⁶ Badania prawnoporównawcze, szczególnie w ujęciu funkcjonalnym, uwzględniające obce rozwiązania i instytucje prawne, mają znaczenie dla poznania własnych rozwiązań i instytucji w dziedzinie tak bliskiej życiu, jaką jest umiejętne wykorzystywanie środków prawnych dla ochrony należnych podmiotom cywilnym praw – *J. Langrod, Kilka uwag*, s. 15–17.

⁷ *H. Trammer, Następca bezprzedmiotowość procesu*, s. 13, przyp. 2, twierdził, że „przy wykładni normy prawnej wyjątkowo ważne znaczenie posiada wykładnia historyczna tj. ustalenie tego sensu słów normy, jakie słowa te miały w chwili jej wydania”. Zob. także *A. Rocco, L'interpretazione*, s. 117, w kwestii znaczenia tzw. prac przygotowawczych (wł. *lavori preparatori*) dla poprawnego wyjaśnienia rzeczywistego sensu normy prawnej.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl